

Beoordeeld: 26 september 2013	Goedgekeurd: 4 oktober 2013	Geldig vanaf: 4 november 2013
---	---------------------------------------	---

Inhoudstafel

I. Grensoverschrijdend gedrag

- i. Definitie
- ii. Visie van grensoverschrijdend gedrag
Visie van VZW De Ark
Visie van het dagcentrum

II. Preventiebeleid

Aandachtsbegeleider
Weekstructuur
Invulling van middagpauze en het afsluitatelier
De 'niet-kussen-regel'
Persoonlijk dossier van de gebruiker
Collectieve overlegorganen

III. Aanpak van grensoverschrijdend gedrag

- i. Dagelijkse werking
Teamvergadering
Samenwerken met externe diensten
Suggesties, opmerkingen en klachten
Participatie van de ouders
- ii. Vormingen
Vormingen personeel
Vormingen gebruikers
- iii. Eigenaarschap
- iv. Adempauze

IV. Nazorg en herstel

I. Grensoverschrijdend gedrag

i. Definitie

Grensoverschrijdend gedrag (GOG) is een handeling of het nalaten van een handeling die iemand bewust of onbewust stelt en daarmee een ander kwetst of vernedert, iets kapot maakt, of iets afdwingt.

GOG kan ontstaan uit frustratie, kan doelbewust zijn (instrumenteel), kan ten gevolge van een psychiatrische problematiek of door gebruik van alcohol, drugs, medicatie...

Het overschrijden van iemands grenzen doet afbreuk aan de waardigheid van een persoon en kunnen bij het slachtoffer gevoelens van angst, pijn, verdriet en boosheid oproepen.

GOG gaat uit van of is gericht naar, gebruikers/ouders/wettelijke vertegenwoordigers (w.v.)/personeel/derden of naar zichzelf.

GOG uit zich onder andere in verbale of fysieke agressie, psychische onderdrukking, ongewenst seksueel gedrag, financiële uitbuiting, mishandeling, zelfverwonding...

ii. Visie van grensoverschrijdend gedrag

Visie van VZW De Ark

VZW De Ark respecteert de eigenheid van de gebruiker en aanvaardt hem als een volwaardig persoon. De voorziening neemt maatregelen om de integriteit van de gebruiker en het personeel te waarborgen. Daarom hechten wij belang aan het creëren van een veilig klimaat voor iedereen die in De Ark komt. Dit is enkel mogelijk als gebruikers/ouders/w.v./personeel/derden GOG niet tolereren en inspanningen leveren om alle vormen van machtsmisbruik te voorkomen.

Wij nemen het bestaan van het risico op GOG in de Ark ernstig. Daarom bieden wij garanties dat in de dagelijkse omgang aandacht is voor preventieve maatregelen, het hanteren van grenzen, het signaleren van onveilige en onrustwekkende gebeurtenissen

Wij staan voor een open communicatie met alle betrokkenen.

Omdat bij personen met een verstandelijke beperking de taal wel aanwezig is maar niet altijd even duidelijk, zijn wij van mening dat elk gedrag betekenisvol is en de nodige aandacht verdient. We houden steeds rekening met de achtergrond en de hulpverleningscontext van de gebruiker bij GOG.

Vorming en opleiding van gebruikers en personeel verhogen het professioneel handelen en hebben als doel agressie beheersbaar te maken.

De Ark zorgt voor een herstelbeleid, waarin de opvang, nazorg en herstel van gebruikers en personeel vaste waarden zijn.

Visie van het dagcentrum

In het dagcentrum leggen we de nadruk op een zinvolle en veilige werkomgeving. We streven naar een werkkattitude, die afgestemd is op de mogelijkheden en interesses van de gebruikers. De begeleiders stellen alles in het werk om een goede sfeer te creëren waarin alle gebruikers zich goed voelen en zichzelf kunnen zijn.

afspraken worden gemaakt en gedragen door de gebruikers, personeel en iedereen die over de vloer komt (vrijwilligers, ouders, buurtbewoners...). Dit is nodig om een rustige en veilige werkomgeving te creëren.

Elke persoon heeft een bepaalde frustratie-tolerantiegrens. De begeleiders waken over deze grens bij de gebruikers en bij zichzelf. De begeleiders hebben bijzondere aandacht voor de minder verbale gebruikers. We beogen in het dagcentrum dat de begeleiders tijdig en op een respectvolle manier grenzen stellen wanneer afspraken niet nagekomen worden.

De begeleiders zijn alert en geven tijdig aan wanneer er sprake is van (een vermoeden) GOG. De coördinator zorgt voor de verdere opvolging. Ook wanneer gebruikers/ ouders/ w.v/ derden te kennen geven dat er sprake zou zijn van (een vermoeden)GOG wordt dit onmiddellijk geregistreerd en opgevolgd. GOG dat uitgaat van personeel wordt gemeld aan het toezichthoudend personeelslid of aan de directeur indien het gaat over het toezichthoudend personeelslid.

De opvolging van het GOG gebeurt volgens de procedure 'het voorkomen, detecteren en aangepast reageren op grensoverschrijdend gedrag ten aanzien van gebruikers en personeel'.

Het dagcentrum beoordeelt het GOG op basis van onderstaande criteria (zie schema).

We willen via deze methode geen incidenten minimaliseren maar trachten een evenwicht te zoeken tussen incidenten die geen/weinig impact hebben. Ook willen we op deze manier de kleine incidenten die mogelijk allen samen een grote impact hebben in kaart brengen.

T.a.v. gebruikers	Groen gedrag	Geel gedrag	Rood gedrag	Zwart gedrag
Wederzijdse toestemming	Duidelijke wederzijdse toestemming tussen dader en slachtoffer. Alle partijen lijden geen schade. Geen echte grens tussen dader - slachtoffer	Het is niet duidelijk of er sprake is van wederzijdse toestemming. Het is onduidelijk of er schade is geleden. Vage grens tussen dader - slachtoffer	Enmalig sprake van geen wederzijdse toestemming tussen dader en slachtoffer. Duidelijke afbakening dader - slachtoffer.	Er is herhaaldelijk geen wederzijdse toestemming tussen dader en slachtoffer. Sprake van een onrustwekkende melding of positioneel strafbare feiten. Duidelijke afbakening dader - slachtoffer.
Vrijwilligheid	Vrijwillig, geen sprake van dwang.	Lichte dwang of druk.	Enmalig, vrijwillig (manipulatie, machtsmisbruik, chantage).	Herhaaldelijk gebruik van manipulatie, dwang, macht, agressie, geweld of ermee dreigen.
Gelijkwaardigheid	Evenwaardige relatie tussen dader en slachtoffer.	Lichte ongelijkwaardige relatie tussen dader en slachtoffer.	Vele kleine incidenten. Er is één keer sprake van een ongelijkwaardige relatie tussen dader en slachtoffer.	Er is herhaaldelijk sprake van een ongelijkwaardige relatie tussen dader en slachtoffer.
Leeftijds –en ontwikkelingsadequaat	Gedrag komt overeen met socio-emotioneel ontwikkelingsniveau van de dader.	Boven of onder het socio-emotioneel ontwikkelingsniveau van de dader.	Gedrag past niet binnen het socio-emotioneel ontwikkelingsniveau van de dader.	Gedrag past niet binnen het socio-emotioneel ontwikkelingsniveau van de dader.
Contextadequaat	Het gedrag is niet storend binnen het dagcentrum.	Licht aanstootgevend/onbeleefd voor de andere gebruikers.	Gedrag past niet binnen het dagcentrum.	Herhaaldelijk gedrag dat niet past binnen het dagcentrum
Zelfrespect	Zelfrespect is aanwezig bij dader en slachtoffer.	Mogelijk zelfbeschadigend voor dader en/of slachtoffer.	Gedrag heeft fysieke, emotionele of psychologische gevolgen voor dader en/of slachtoffer.	Gedrag heeft zware fysieke, emotionele of psychologische gevolgen voor dader en/of slachtoffer.
	Noteren op registratieformulier	Noteren op registratieformulier	Procedure 4.6.16 Bespreken op team	Procedure 4.6.16 – onrustwekkende melding

II. Preventiebeleid

Aandachtsbegeleider

De aandachtsbegeleider bouwt een vertrouwensband op met zijn aandachtspersonen. De aandachtsbegeleider kent de context van de problematiek van de gebruiker en is alert voor de signalen van GOG. De aandachtsbegeleider zorgt ervoor dat het gedrag van de gebruiker op een teamvergadering besproken wordt wanneer hij signalen opmerkt.

Weekstructuur

Door gebruik te maken van een vaste weekstructuur trachten we een duidelijke en voorspelbare werkomgeving te creëren voor de gebruikers. Door de weekstructuur weten de gebruikers wat er van hen verwacht wordt. Dit biedt veiligheid.

Invulling van de middagpauze en het afsluitatelier

De gebruikers kunnen vrij een hobby of activiteit beoefenen tijdens de middagpauze en het afsluitatelier. De begeleiders zorgen voor een aanbod op maat van alle gebruikers zodanig dat er een zinvolle invulling van de vrije tijd. Op die manier vermindert de kans op tot GOG.

De 'niet-kussen-regel'.

Dit is een afspraak binnen het dagcentrum tussen de gebruikers en het personeel in verband met de begroeting. We geven geen kussen of geen knuffels. Het begroeten gebeurt op een creatieve wijze waarbij de gebruiker en het personeelslid zich goed voelt. Dit kan zijn door een handdruk, high five, door te wuiven,...

Persoonlijk dossier van de gebruiker

Het persoonlijk dossier van de gebruiker, het individueel handelingsplan (IHP), het evolutieverslag en de individuele dienstverleningsovereenkomst (IDO) dragen bij tot kennis over de gebruiker en hoe hij het best benaderd kan worden. Het evolutieverslag geeft een weergave van het functioneren van de gebruiker gedurende de laatste twee jaar. Veranderingen in het gedrag kunnen in dit verslag naar voren komen en helpen bij het opstellen van het IHP en de IDO.

Kennis en ervaring worden gebundeld om een dagelijks preventiebeleid in de praktijk toe te passen, aangepast aan de vragen en behoeften van de gebruiker.

Collectieve overlegorganen

Tijdens de collectieve overlegorganen agenda-, picto –en koffiegroep worden de gebruikers geïnformeerd over de dagelijkse werking van het dc. Tijdens dit overleg krijgen de gebruikers de mogelijkheid om in kleine groepjes hun verhaal te doen. Conflicten, ongenoegens worden uitgesproken en vervolgens besproken op team.

III. Aanpak van grensoverschrijdend gedrag.

i. Dagelijkse werking

Teamvergadering

Tijdens de teamvergadering bespreken we de gebruikers en staan we stil bij eventuele moeilijkheden om zo GOG te voorkomen en aan te pakken. De begeleiders verwerven inzicht in specifieke lichaamssignalen van GOG van de gebruikers. Er worden afspraken gemaakt over de aanpak van het GOG.

Samenwerking met externe diensten

Een samenwerking met externe diensten kan aangegaan worden wanneer het gaat om een ernstige vorm van GOG binnen of buiten het dagcentrum of wekerend GOG binnen of buiten het dagcentrum.

Suggesties, opmerkingen en klachten

Alle suggesties, opmerkingen en klachten die geuit worden door de gebruikers en hun ouders/ wv. worden behandeld volgens de procedure 'het afhandelen van suggesties, opmerkingen en klachten van de gebruikers/ ouders/ w.v.' Begeleiders zijn alert voor de non-verbale uitingen van ongenoegens bij de minder mondige gebruikers. Via deze procedure worden ontevredenheden en andere irritaties die aanleiding kunnen geven tot GOG binnen de werking zichtbaar. Vervolgens worden deze aangepakt door het team.

Participatie van de ouders

Wekelijks wordt er voor diegenen die dit wensen een communicatieschrift meegegeven tussen ouders/ w.v./ begeleider van het tehuis voor niet-werkenden en het dc.

Samenwerking met ouders wordt ook versterkt tijdens activiteiten die aangeboden worden door het dc. Ouders die willen kunnen lid worden van de *gebruikersraad*.

Het doel van dit alles is een vertrouwensband op te bouwen met de ouders en zorgen voor open communicatie in beide richtingen.

ii. *Vormingen*

Vorming personeel

In samenspraak met de directeur kan een personeelslid een bepaalde vorming aanvragen i.v.m. GOG. Hierbij is het van groot belang dat verworven expertise gedeeld wordt met het team en dat er door het team nagedacht wordt over wat deze vorming kan betekenen voor het dc.

Vorming gebruikers

Op regelmatige basis richten we een educatief atelier in. De nood aan dergelijk atelier wordt door het team aangegeven. Volgende thema's kunnen aan bod komen: weerbaarheid, relaties, seksualiteit, ...
Op vrijdagmiddag is er het vrijblijvende atelier 'praatcafé'. In een kleine groep wordt gewerkt rond thema's die de gebruikers aanbrengen. GOG is één van de thema's dat soms aan bod komt.

iii. *Eigenaarschap*

Het dagcentrum hecht belang aan "eigenaarschap".

Dit betekent dat er bij een conflict in de eerste plaats gestreefd wordt om oplossingen voor het conflict te vinden tussen diegenen die zich in de conflictsituatie bevinden. Omstanders of begeleiders die niet betrokken zijn mengen zich niet in het conflict. Hoe minder betrokken partijen, hoe gemakkelijker men het conflict beheerst.

Een niet betrokken begeleider kan enkel ingeschakeld worden om de rust te herstellen. Wanneer de rust weergekeerd is gaan de eigenaars terug in relatie om tot een oplossing te komen. Wanneer het conflict opgelost is kan er voor nazorg en herstel gezorgd worden.

iv. *Adempauze (AP)*

AP is een manier om de gebruiker uit een spanningsveld te halen. Het doel is de betrokken gebruiker of de ander gebruikers tot rust te laten komen of bepaalde handelingen te begrenzen. Afhankelijk van de noden, mogelijkheden en beperkingen van de gebruiker wordt een manier van AP voorgesteld door het team. De aandachtsbegeleider bespreekt dit voorstel met de gebruiker waarvan hij aandachtspersoon is. Elke gebruiker moet zijn akkoord geven met de voorgestelde aanpak. Zo niet wordt er gezocht naar een manier van AP die voor de gebruiker aanvaardbaar is.

De begeleider die een gebruiker een AP geeft haalt de gebruiker ook terug uit de AP. De begeleider communiceert op maat van de gebruiker over de reden waarom er voor een AP gekozen werd.

De begeleider die een gebruiker een AP geeft noteert dit in het Algemeen Logboek.

IV. Opvang nazorg en herstel

Na de eerste opvang, waar men de veiligheid probeert te herstellen volgt een periode van nazorg. Het is belangrijk dat het wederzijds vertrouwen hersteld wordt. Een begeleider staat in voor de nazorg van de dader en het slachtoffer tot er voor beiden herstel bekomen is.

De interne preventieadviseur is verantwoordelijk voor de nazorg en herstel van een personeelslid slachtoffer van een ernstiger gebeurtenis.